

i Forligelsescommissionen paa Grund af hans juridiske Indsigt og Dannelse og hans tilsvante Evne til at see og vurdere Sagernes forskellige Sider, og derfor er det, jeg agter at stille det nævnte Forslag, som jeg skal tillade mig at anbefale til det høitærede Thing's Opmærksomhed.

Lehmann: Jeg har, saavidt jeg hukker, ved et tidligere Stadium, hvorpaa denne Sag var, allerede gjort opmærksom paa, at efter min Overbeviisning er Trangen til en Reform i denne Retning ikke bleven fremkaldt af nogen uafviselig praktisk Nødvendighed, men at en Forandring kun kan fordres i Kraft af de rette theoretiske Grundsætninger. Jeg antager, at det er anerkjendt fra alle Sider, at Forligesvæsenet efter den nu bestaaende Lovgivning har udøvet en høist velgjørende Indflydelse; det troer jeg foreligger i aldeles utvivlsomme, statistiske Oplysninger; det troer jeg er i en meget høi Grad gaaet over i Folkebebyggelsen, og det er, som bekendt, en af de danske Institutioner, der ere anerkjendte i næsten hele Europa. Jeg troer heller ikke, at Nogen for Alvor vil paatage sig at paavise, at den Deel af Forligsvæsenet, der hidtil har været henlagt under Amtmanden, skulde have baaret mindre gode Frugter end den, der deels i Kjøbstæderne, deels i enkelte Landdistricter er bleven udført af private Mænd. Det er Noget, der i alt Fald skal bevises, og det forekommer mig ogsaa at være indlysende, at det har den højeste Grad af Utvivlsomhed for sig, at den juridiske Dannelse, som Amtmanden er i Besiddelse af, kommer ham som Deeltager i Forligsmæglingen i højeste Grad til Nytte ved mangfoldige Leiligheder til at bedømme mange saadanne fine og vanskelige Spørgsmaal, som f. Ex. hvorvidt vedkommende Parter ere raadige over Sagen; ligeledes med Hensyn til Affattelsen af Forliget; thi naar det ikke affattes med Kyndighed, og Sagen, hvorefter det dreier sig, er af en noget indviklet Natur, kan Resultatet let blive, at Forliget bliver en Klæbe til nye Tvivlsmaal og Tvistigheder. Endelig er det ogsaa meget vigtigt, at Forligsmægleren kan have en begrundet Mening om det formodede Udfald af Sagen ved Domstolene.

Det er en overordentlig vigtig Modyægt imod den Selvflogskab og de mange uheldige Raad fra juridiske Dilettanter, der i Praxis vise sig som den største Hindring for Forliget. Paa den anden Side ere Amtmandens administrative Forretninger vel skikkede til at bevare ham for overdreven Omhæng for den reent formelle Side af Retten, og han er saaledes vel skikkede til at hidføre den Afgjørelse, som skal finde Sted *ex utili et æquo*. Jeg troer derfor ikke, at man kan sige, at den nu bestaaende Tilstand kræver nogen Ændring paa Grund af en stor Mangelfuldhed og paa Grund af Beviser, der i den Henseende i Praxis ere fremkomne. Det er en af de Maader, man gaar frem paa ved Reformen, at man lader det vise sig i Praxis, om en bestaaende Institution medfører Mangler, og da afhjælper dem — det er navnlig den engelske Afgjørelsesmaade, — og jeg troer, at naar en Institution har bestaaet i Aarhundreder, saaligger der deri en ikke ringe Anbefaling derfor. En anden Maade er i Kraft af store, almindelige Principer at fordre Reformen. Det er den, jeg i Modsætning dertil vil kalde den franske, og skjøndt det ikke er mig tvivlsomt, hvilken der fører til de bedste Resultater, saa er det mig i dette som i andre Forhold indlysende, at efter den store og pludselige Afbrudelse, som vor Udvikling fik i 1660, og efter det stærke og omfattende Omflag, som vi i Følge deraf vare nødsagede til at gjøre i 1848, kunne vi ikke skyde denne sidste Art af Reformen fra os. Jeg er altsaa villig til at gaae ind paa den Reform, hvorefter her er Spørgsmaal, men maa ved Siden deraf gjøre opmærksom paa, at det ikke er i Kraft af factisk foreliggende Beviser om den nuværende Tilstands Mangelfuldhed, men i Kraft af rette theoretiske Grundsætninger. Jeg erkjender nemlig safuldt som Nogen, at det er i Overensstemmelse med hele den friere Udvikling, der deels er gjennemført, deels bebudet i vor Grundlov, at Folket i saa stort et Omfang og saa fuldstændigt og hurtigt, som det paa nogen Maade kan være muligt, skal komme til at raade over sine egne Fælles-Anliggender; og det er netop Anvendelsen af det repræsentative System, at Folket deeltager i Bestyrelsen af sine Anlig-